

POLITIET
HORDALAND POLITIDISTRIKT

Nygårdsparken, ingen muligheter for "kvikkfiks"

*Mangfoldige problemer krever
mangfoldige løsninger, tydelige
valg, koordinerte handlinger og
organisasjonsutholdenhet*

Foto: Skjalg Ekeland/BA

Sammenfatning

Den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken har de siste årene hatt en vekst i antall aktører og geografisk utstrekning. Salg og misbruk av illegale rusmidler foregår åpenlyst og narkotikarelaterte lovbrudd har økt i nærområdet. Stemningen er preget av konflikter, mistro og aggressivitet, men scenen har også en sosial funksjon for noen. Livskvaliteten til beboerne i nærområdet er forringet, og handelsstanden står i fare for å få redusert inntjening. Mediedekningen som er et resultat av en forverret situasjon, risikerer å marginalisere parken og de nære boligområdene ytterligere. Nygårdsparken er den største, men ikke den eneste åpne narkotikascenen i Bergen sentrum. Den åpne narkotikascenen på Bystasjonen trekker til seg yngre mennesker. Rapporten konsentrerer seg likevel om den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken.

Den åpne narkotikascenen virker som en kontaktsentral mellom selgere og kjøpere av illegale rusmidler som i utgangspunkt ikke kjenner hverandre fra tidligere. Nyetablerte selgere får anledning til å maksimere kundekretsen, uten at de må gå veien om å etablere et sosialt nettverk i Bergen. Ungdommer med en etablert rusmiddelkarriere står i fare for å utvikle en tyngre rusmiddelkarriere når de former sitt verdensbilde gjennom sosial interaksjon med tungt belastede rusmiddelmisbrukere. Likevel er det gjennom andre sosiale relasjoner og i de lukkede og semiåpne narkotikascenene majoriteten av de illegale rusmidlene omsettes i Bergen.

Topografien i Nygårdsparken hemmer en effektiv håndhevelse av forbudslinjen. Politiet har små muligheter for å få oversikt over aktørene og hva de gjør. Det er behov for å gjøre deler av parken mer oversiktlig, noe som kan gjøres uten å forringe parkens egenart og hvordan den opprinnelig var tenkt brukt.

Tidligere erfaringer fra Bergen og andre byer viser at en isolert og forsterket kortvarig oppfølging av forbudslinjen ikke gir varig og ønsket effekt for å løse opp åpne narkotikascener. Erfaringer fra byer som Wien, Frankfurt, Zürich, Lisboa og Amsterdam viser at mulighetene for å lykkes øker ved tverretatlige og tverrfaglige samarbeidsformer. Samarbeidsformene må inneholde et batteri virkemidler innenfor hovedområder som *forebygging, lovhåndhevelse, skadereduksjon og behandling* med bred *psykososial oppfølging*. Likevel er hovedfokuset at ingen, heller ikke misbrukere av illegale rusmidler, har lov til å være til sjenanse for andre i det offentlige rom. I de europeiske byene bruker politiet, sammen med kommunalt ansatte, store ressurser på et sterkt og permanent politinærvær for å hindre ansamlinger av rusmisbrukere.

Utfordringen ligger i å få koordinert de ulike virkemidlene og skape sømløse opplegg som ivaretar den enkelte misbrukers behov, uten at et bredt støtteapparat bidrar til at rusmisbrukeren fraskriver seg ansvaret for egen helse og velferd.¹ Erfaringen fra de nevnte byene viser at fokus på forbudslinjen må suppleres av tilpasset behandling og sosial oppfølging. I tillegg må skadereduserende tiltak, særlig mot de tyngste misbrukerne, ha en mer pragmatisk tilnærming. Når behandlings- og det skadereduserende regimet er på plass, må det være et kontinuerlig fokus på å holde omsetningen og bruken av illegale rusmidler spredt og å unngå konsentrerte narkotikascener. Når utfordringen med å opprette balanse mellom kapasiteten og viljen til å følge forbudslinjen og behandlingslinjen parallelt er løst, vil mulighetene for å lykkes øke. Løsningen finnes i spenningsfeltet mellom fag og politikk. Ønsket om å lykkes må illustreres gjennom politiske beslutninger som sikrer nødvendig økonomisk- og hensiktsmessig strukturelt samhandlingshandlingsrom.

Det kan ta tid før kapasitet og brede samhandlingsstrukturer er på plass, og det oppfordres til at politiet håndterer den åpne narkotikascenen på to nivåer. For det første må politiledelsen arbeide aktivt for å påvirke politiske beslutningstakere å få på plass de omfattende tiltakene foreslått i denne rapporten. For det andre og på kort sikt må politiet fortsatt og mer intensivt følge opp de tiltak som er skissert i samarbeidsavtalen mellom Bergen kommune, Helse Bergen, nav, Bufetat, Bergensklinikkene og Kriminalomsorgen av 29. mai 2009. Tiltakene handler i korte trekk om å holde narkotikascenen innen et bestemt geografisk område i Nygårdsparken og under kontroll, få unge personer under 25 år som pågripes inn i behandlingsprogram, utvise utlendinger uten lovlig opphold i landet og aktivt arbeide for at domfelte kommer inn i *Narkotikabehandling under domstolsprogram* (ND). Så langt har likevel denne satsningen i liten grad påvirket den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken til det bedre.

På kort sikt bør det søkes om økonomiske midler fra sentrale organ for å intensivere de kortsiktige tiltakene mot problemene knyttet til den åpne narkotikascenen. Driftsenhetene i Bergen og omegn må pålegges å stille med mannskaper når standarden i parken skal etableres gjennom faser med større innsatser. Politiet må kontinuerlig og systematisk patruljere området for å opprettholde autoritetsrespekt og læringsvillighet. Målet i denne fasen må være pragmatisk slik at narkotikascenen i en overgangsperiode oppholder seg innenfor det avgrensede område og at aktørene på scenen oppfører seg på en akseptabel måte. Når de tverretatlige og tverrfaglige virkemidlene er på plass, må politiet permanent bruke større ressurser på å løse opp konsentrasjoner av rusmisbrukere, noe som vil kreve tilførsel av ressurser, eller nedprioriteringer av andre oppgaver.

¹ Pasientrettighetsloven § 2-1 "Pasienten har rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten. Retten gjelder bare dersom pasienten kan ha forventet nytte av helsehjelpen, og kostnadene står i rimelig forhold til tiltakets effekt .."

Innholdsfortegnelse

Sammenfatning	2
Innholdsfortegnelse	3
Innledning	4
Bakgrunn	4
Metode	4
Nygårdsparken	5
Narkotikascener	5
Formål og problemstilling	7
Hoveddel	7
Rådende situasjon	7
Aktører	8
Relasjoner og motiver	10
Plasser og tider	10
Erfaringer med tidligere politiinsatser i Nygårdsparken	12
Statistikk over registrerte narkotikasaker 2009-2010	14
Erfaringer fra andre europeiske byer og Oslo	15
Skadereduksjon er hovedtilnærmingen	16
Oppsøkende og pågående sosiale tjenester som en forutsetning	16
Helsetjenestene skal være lavterskeltilbud, men mangfoldige	16
Ikke delte trekk	17
Delte hovedkarakteristikker	17
Oslos tiltaksplan for alternativer til rusmiljøene i Oslo sentrum	17
Analyse og diskusjon	19
Forebygging	20
Mangel på overvåkning	20
Dårlig vedlikehold og stell	21
Tilstedeværelse av potensielle kunder og selgere	21
Tilstedeværelse av hjelpemidler for å kjøpe og selge narkotika	21
Håndhevelse av loven	21
Skadereduksjon	22
Behandling og oppfølging	23
Prosesskompetanse	24
Slutninger	24
Anbefalinger	25
Referanseliste	28

Innledning

Kjerneproblemet i alt dette er at det ikke finnes noen enkle løsninger som endrer dette bildet drastisk. Det finnes ingen enkle grep vi kan ta. Den store utfordringen er å erkjenne det. Både som politiker og politi og opinion og alle. Erkjenne at slik er det, og så ha det som utgangspunkt for det vi gjør...

Her må vi tenke mange faser, et stort spekter av tilbud. Men det som skjer med jevne mellomrom er at politikere som er ansvarlige for denne byen og politikken, og eventuelt da i samarbeid med politisjefer, kommer til et punkt der de får et akutt behov for å vise handlekraft. Og når det behovet blir for stort blir det farlig. Da griper man til det enkleste av alt, som er å repetere historien og jage folk en gang til. Det er det en kommer på for å vise muskler ...

Men den største utfordringer er å unngå å repetere gamle feil og klare å tenke langsiktig og mangfoldig i forhold til dette, klare å tenke individuelt overfor de folkene som lever med sin rusavhengighet og koordinere de mange gode tilbudene som finnes, og samtidig klare å prioritere der vi ser åpenbare svakheter i systemet. Så hvis vi tenker litt sånn overordnet nivå, så tenker jeg at dette er de største utfordringene.²

Utsagnet over beskriver godt de utfordringer politi, helsevesenet, kommunen og det sivile samfunn står overfor når åpne narkotikascener blir for synlige og hørbare for samfunnet. I Bergen er utfordringene særlig knyttet til den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken sør for sentrum. Media og interessegrupper utøver press på politiet og politikere for å oppløse denne narkotikascenen samtidig som det stilles krav om ikke å stigmatisere en allerede utsatt gruppe mennesker. For å fatte kunnskapsbaserte og ikke emosjonelt baserte beslutninger er det viktig å kartlegge situasjonen for å finne virkemidler som har størst forutsetninger for å gi en varig løsning på den åpne narkotikascenen. Likevel kan ikke politiet la seg passivisere av at ikke alle mulige systemer umiddelbart er på plass.

Bakgrunn

Politimesteren i Hordaland politidistrikt har gitt Analyse- og registerseksjonen i mandat å utforme et mest mulig kunnskapsbasert beslutningsgrunnlag for hvordan politiet skal forholde seg til og håndtere den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken. Rapporten søker å gi politimesteren et balansert og informert beslutningsgrunnlag.

Metode

Rapporten har som formål å knytte generell kunnskap om åpne narkotikascener som fenomen sammen med den kontekstspesifikke kunnskapen som finnes om den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken.

Rapporten tar derfor utgangspunkt i ulike evalueringer og beskrivelser av hvordan åpne narkotikascener er håndtert i andre europeiske byer samt forsøkt håndtert i Oslo. Rapporten bygger også på internasjonal litteratur om hvordan politiet og andre aktører kan håndtere åpne narkotikascener.

I kartleggingen av Nygårdsparken er det gjort kvalitative analyser av saksopplysninger og etterretningsopplysninger fra politiets registre. Det er gjort en statistisk analyse av de som ble pågrepet i området årene 2009 og 2010. Videre er det gjort et seminstrukturert intervju av en spesialist i politiet, og gjennomført et semistrukturert panelintervju av nøkkelpersoner ved Utekontakten i Bergen. Ikke minst er det tatt utgangspunkt i det tverrfaglige og tverretatlige samarbeidsprosjektet som allerede eksisterer i Bergen og som er beskrevet i den vedlagte rapporten av 29. mai 2009.

Tirsdag 7. februar 2011 kl 1215 ble den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken oppsøkt. På det tidspunktet var det 25-30 personer i området rundt Buekorpsgutten nord i parken mot Parkveien. Det ble gjennomført en samtale med syv personer. De hadde sine individuelle fortellinger om hvorfor de var på narkotikascenen. Deltagerne i narkotikascenen har sin egen

² Representant for generalsekretariatet i Kirkens Bymisjon, Oslo i Olsen, H. og Skretting, A. (2006:124)

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

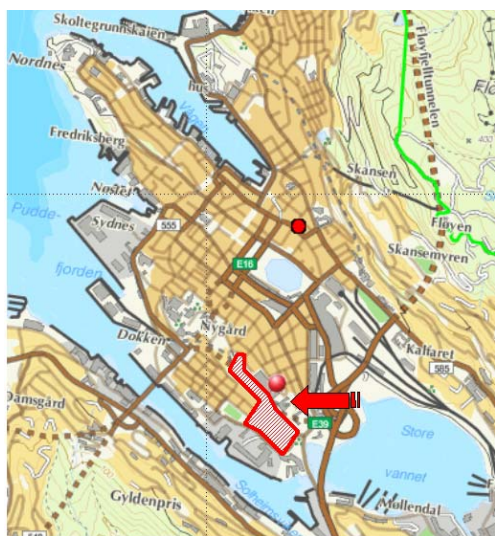
agenda, og det er usikkert om den informasjon de gir en politiansatt er troverdig og dekkende. Det kan også være en svakhet ved rapporten at ingen av de forretningsdrivende eller beboerne eller andre interessegrupper er kontaktet. Likevel er situasjonen deres godt kjent gjennom media og gjennom andre utspill.

Rapporten diskuterer hvilke ideologier som finnes i behandlingsapparatet, politiet, i det politiske miljøet og i opinionen. Ikke minst hvordan de ulike ideologiene kan påvirke virkemidlene som settes inn, og spesielt hvordan de kan påvirke iverksettelses- og koordineringsprosessene i de ulike etatene. Ideologiene vil ha en organisasjonskulturell forankring og beveger seg grovt sett fra en skala der det ene ytterpunktet er den rene forbudslinjen forankret i politiets håndhevelse av narkotikalovgivningen og ordensbestemmelsene og til det andre ytterpunktet forankret i skadebegrensningslinjen som kun setter fokus på omsorg for narkotikamisbrukernes ve og vel. Et hovedformål med rapporten blir da å begrunne og beskrive en mangfoldig og koordinert innsats mot narkotikascenen i Nygårdsparken med utgangspunkt i å finne en balanse mellom de to ideologienes ytterpunkter.

Et annet formål er å begrunne og beskrive en mer snever og kortsiktig innsats der formålet ikke er en varig oppløsning av, men en mer pragmatisk linje som innebærer bedre kontroll med aktørene på narkotikascenen.

Nygårdsparken

Nygårdsparken ligger sør for Bergen sentrum. Parken ble åpnet i løpet 1880 årene som et privat initiativ for å gi et friluftstilbud til Bergens befolkning. I starten ble det krevd inngangspenger til parken, og parken kunne tilby en rekke aktiviteter. I 1904 ønsket daværende private eierskap at kommunen overtok eierskapet og ansvaret for den videre driften, men eierskapet ble ikke overført til kommunen før i 1947.³

Figur: 1 – kart over Bergen sentrum med Nygårdsparken markert med rødt

Nygårdsparken har vært en åpen narkotikascene i Bergen siden slutten av 1960 tallet og er nok landets eldste åpen narkotikascene. En åpen narkotikascene kan defineres som *"alle situasjoner hvor borgere er offentlig konfrontert med bruk og omsetning av narkotika"*.⁴

Narkotikascener

I de moderne storbyene finnes det mennesker som ikke inkluderes i det sosiale fellesskapet grunnet sosiale, atferdsmessige eller mentale problemer. Ikke sjelden trekker disse menneskene inn mot urbane sentre. Problemene forsterkes ofte av rusmiddelbruk og spesielt bruk av illegale rusmidler. Sosiale reaksjoner og sanksjoner øker ofte stigmatiseringen og problemene med å integreres i storsamfunnet. Ikke sjelden fører dette til etablering av åpne narkotikascener som etter hvert gror ut av kontroll. De åpne narkotikascenene dekker både et

³ www.Nygårdsparken.no/historikk/html – lest 31.01.11

⁴ Bless et al. 1995 i Sandberg, S. og Pedersen, W. (2005: 12)

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

sosialt behov hos en gruppe ensomme mennesker og behovet for å skaffe seg illegale rusmidler.

Åpne narkotikascener er stedsspesifikke og er karakterisert ved at tilfeldige kjøpere og tilfeldige selgere vet hvor og når de kan treffes uten å avtale på forhånd.⁵ Slik sett fremmer åpne narkotikamiljøer den lokale tilgjengelighetene til illegale rusmidler og gir organiserte kriminelle miljøer enkel tilgang til et lokalt illegalt rusmiddelmarked. Åpne narkotikascener virker som en knytning mellom den globaliserte narkotikamafiaen og de lokale markedene der narkotikaen konsumeres.⁶ I 2009 ble denne knytningen synlig i Bergen ved at en mengde asylsøkere uten tilknytning til byen, enkelt fikk adgang til det illegale rusmiddelmarkedet gjennom den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken.

Brukerne av illegale rusmidler drar fordeler av åpne narkotikascener ved at de kan finne de stoffene de ønsker, og kan til en viss grad vurdere kvalitet mot pris. Selgerne på sin side maksimerer tilgangen på kunder. Åpne narkotikascener er sårbare for politiinnsatser, og ved at det er ukjente personer som handler med hverandre. I tillegg er det få andre systemer for å løse forretningskonflikter enn ved vold eller trusler om vold.

Ny kommunikasjonsteknologi som mobiltelefoner, har likevel gjort åpne narkotikascener mer robuste mot politiinnsatser. For å unngå politiet kan selger og kjøper opprette kontakt på mobiltelefon, og la handelen skje i omgivelsene rundt den åpne scenen. Kontaktetableringen fordrer da kjennskap til hverandre, og reduserer dermed det største fortrinnet til den åpne narkotikascenen.

Åpne narkotikascener fører med seg ordensproblemer og andre narkotikarelaterte lovbrudd i omgivelsene. Når mange rusmisbrukere konsentreres til et geografisk område, oppstår det en defineringskamp om hvilken atferd som er "på plass" i det aktuelle området. Hvis rusmisbrukerne i form av tallmessig overlegenhet, får defineringsmakten er det deres atferd og praksis som former den normative praksis⁷, og andre personer kan trekke seg bort fra området.

Dette kan medføre negative effekter også på samfunnet i de videre omgivelsene og redusere de lokale beboernes livskvalitet og forretningsstandens inntjening. Ukontrollerte narkotikamiljøer kan i slike tilfeller vokse og ta kontroll over større geografiske områder. Narkotikascenen befolkes av nye aktører som ofte rekrutteres fra ungdomsmiljøer der ungdommene er i starten på en rusmisbrukskarriere. Jevnlig sosial intervensjon med eldre etablerte rusmisbrukere kan medføre at de yngre brukere former et verdensbilde i tråd med de eldre rusmisbrukernes. Da står de i fare for å stigmatiseres ytterligere av omgivelsene og hurtigere utvikle en tyngre og mer alvorlig rusmiddelkarriere.

Åpne narkotikascener er en utfordring for politiet. Bare å arrestere aktørene i scenen vil ha liten varig virkning for å redusere antallet, eller redusere mengden illegale stoffer som konsumeres. På gatenivå erstattes hurtig en selger med flere andre etter arrestasjon, og kjøperne er en uensartet gruppe mennesker. Scenene tilpasser seg politiinnsatser og politiinnsettsene gir ofte uforutsette konsekvenser som flytting og bedre vilkår for de selgerne som mister konkurrenter.⁸

⁵ Edmund, M., Hough, M. og Urqufa, N. (1996)

⁶ Stoltenberg et. al. (2010: 19)

⁷ Cresswell, T. (1996:10).

⁸ Harocopos, A. og Hough, M. (2005:2-3)

Formål og problemstilling

Hvordan skal da politiet håndtere den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken? Skal satsningen være eksplisitt og langsiktig begrunnet der formålet er å bedre narkotikasituasjonen i Bergen? Eller skal satsningen være implisitt og kortsiktig begrunnet. Enkelte observatører mener at den implisitte begrunnelsen hviler på et formål om å gi politiet en sårt tiltrengt legitimering for å møte kritikken mot vår evne til å redusere importen og bruken av illegale rusmidler. Dette er en for enkel forklaring på politiets innsatser mot åpne narkotikascener, og innsatsen har faktiske fordeler som går lenger enn en isolert symboleffekt. Likevel er det viktig at politiet bidrar til å utvikle løsninger der de eksplisitte og implisitte innsatsene går hånd i hånd.

Rapporten tar utgangspunkt i den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken. Dette er den største, men ikke den eneste, åpne narkotikascenen i Bergen. Hensikten med rapporten er å gi politimesteren et beslutningsgrunnlag for hvordan politiet bør håndtere en varig oppløsning av narkotikascenen uten å skape utilsiktede negative effekter. I tillegg å gi et råd om hvordan og hvorfor mer kortsiktige tiltak også er nødvendige, og hvordan det er lagt til rette for en økt politiinnsats mot scenen for å skape mer kontroll.

Det vil være en feilslått strategi å låse alle tiltak mot den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken. Innsatser og tiltak må være både tilstrekkelig skreddersydd og tilstrekkelig fleksible til at andre åpne narkotikascener som finnes, eller måtte oppstå som følge av innsatsen mot den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken, også får tilstrekkelig oppmerksomhet. Derfor har formålet med rapporten også vært å peke på virkemidler som kan bidra til at også andre åpne narkotikascener i sentrum reduseres. Likevel kan det være fornuftig å begynne innsatsen og virkemidlene mot den største og mest dominerende åpne narkotikascenen.

Rapporten søker derfor å besvare spørsmålene:

Hvordan skal politiet forholde seg til den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken og hvordan kan aktørene varig frikoples fra scenen uten skadelige bieffekter som geografisk flytting av scenen, økt stigmatisering og økte helseproblemer for en allerede utsatt gruppe?

Herunder eventuelt hvordan kan politiet intensivere kontrollen mot den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken uten nødvendigvis at den frikoples fullstendig?

Stigmatiseringsperspektivet har stått sterkt i norsk narkotikapolitikk, og det har vært et uttalt politisk ønske om at politiinnsatser mot åpne narkotikascener ikke skal ta form av renovasjonstiltak.⁹ Når politiets innsatser gis begrepet renovasjonstiltak, er det egnet til å forsterke stigmaet mot de menneskene politiet retter sin oppmerksomhet mot. Begreper som setter så negative merkelapper på mennesker, må brukes med forsiktighet. Det må skapes en enighet om at ingen mennesker, heller ikke rusmiddelavhengige har rett til å sjenere andre mennesker i det offentlige rom. Det er politiets oppgave å håndheve lov og orden i dette rommet, og lovlig håndheving av ordensbestemmelsene må ikke omtales som renovasjonstiltak. Dette er det bredtverrpolitiske enighet om i de europeiske byene¹⁰ som har lyktes bedre i å løse opp sine åpne narkotikascener, enn vi så langt har gjort i byer som Oslo og Bergen.

Hoveddel

Rådende situasjon

I Nygårdsparken og tilstøtende områder ned Strømgaten mot Bergen bystasjon, er det mulig å kjøpe nær sagt alle typer rusmidler, og Nygårdsparken er ikke et spesialisert illegalt

⁹ Regjeringens handlingsplan mot rusmiddelproblemer (2003-2005)

¹⁰ Waal, H. et.al. (2011) og telefonsamtaler av 17.februar 2011 med professor Helge Waal, UiO og politiinspektør Runa Bunæs, Oslo politidistrikt

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

rusmiddelmarked knyttet til ett enkelt illegalt rusmiddel som for eksempel heroin. Det er ulike personer som oppsøker Nygårdsparken for å kjøpe narkotika, men de har to ting felles. For det første at de ikke tilstrekkelig pålitelige lokale leverandører som har kapasitet til å levere ønskede illegale rusmidler akkurat når de trenger det, og at de allerede har etablert en illegal rusmiddelkarriere. De som selger illegale rusmidler i parken har tradisjonelt vært misbrukere som har tjent penger til eget forbruk og livsopphold på salget. Siden 2008-2009 har mønstret endret seg, ved at selgerne er utvidet til asylsøkere og andre utledninger som i mindre grad er avhengig av illegale rusmidler. Kjøperne i parken er en blanding av de faste misbrukerne som trenger hyppige og stabile leveranser, og mer tilfeldige brukere som ikke har kontakter og tilgang til lukkede eller semiåpne narkotikascener, scener som over noe tid er etablert via sosiale kontakter og lokale bekjentskaper.

Aktører

Det er ulike personer som oppsøker narkotikascenen i Bergen. Tross mangfoldet er det gjort et forsøk på å gruppere personene ut fra bestemte karakteristikker.

- 1) En gruppe eldre svært etablerte rusmisbrukere, som er tildelt bolig av kommunen i bydelene. Denne gruppen bruker narkotikascenen som både et sosialt treffpunkt og som en kilde til illegale rusmidler. Det er vanskelig å anslå noen størrelse på denne gruppen, mest sannsynlig er de fra 30-60 personer. Oppholder seg på scenen daglig og over tid.
- 2) Yngre gruppe personer med en tungt etablert rusmiddelkarriere. Dette er personer uten fast bosted, og som bor dels på hospits og dels på sofaer hos venner og bekjente. Hvor stor denne gruppen er, kan ikke anslås. Oppholder seg på scenen daglig og over tid.
- 3) Yngre og eldre asylsøkere og andre etniske minoriteter. Ikke mulig å anslå antall. Oppholder seg på scenen mer sporadisk.
- 4) Ungdommer med en rusmiddelkarriere fra Bystasjonarkotikascenen. Ikke mulig å anslå antall. Oppholder seg på scenen mer sporadisk.
- 5) Øst-Europeiske håndverkere og arbeidere. Ikke mulig å anslå antall. Mårettet og korte opphold på scenen for å kjøpe illegale rusmidler.
- 6) Personer med tunge psykiske lidelser. Ikke mulig å anslå antall. Uklar tilknytning til scenen og oppholdstid.
- 7) Tilfeldige ungdommer som kjøper hasj. Ikke mulig å anslå antall. Mårettet og korte opphold på scenen.
- 8) Alle kategorier mennesker som trenger illegale rusmidler hurtig. Ikke mulig å anslå antall. Mårettet og korte opphold på scenen.
- 9) Helt unge personer som selger smykker og mobiltelefoner. En liten gruppe, men ikke mulig å anslå antall. Mårettet og korte opphold på scenen.

De som selger illegale rusmidler på scenen er de eldre etablerte misbrukerne, de yngre etablerte misbrukerne, ungdommene som tidligere oppholdt seg på Bystasjonen og ikke minst asylsøkerne og personer med etnisk minoritetsbakgrunn. I stor grad er de som selger også misbrukere selv. Spesielt asylsøkerne og de med etnisk minoritetsbakgrunn utgjør en utfordring. Det er observert en økt mengde yngre personer med etnisk minoritetsbakgrunn på scenen. Enkelte av disse er enslige mindreårige asylsøkere med svakt organiserte rammer rundt livet. Andre er eldre rusmiddelavhengige personer som utviklet avhengighet i hjemlandet, på vei til Norge eller i norske asylmottak. I asylmottakene i Bergensområde ser det ut å være et problem med bruk av illegale rusmidler som ikke fanges opp, og der asylsøkerne mangler rettigheter for å komme med i behandlingstilbud.

Hvor mange som oppholder seg på den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken, avhenger av årstidene. Om høsten og om vinteren er antallet personer som oppholder seg der samtidig anslått til fra 15 til 35 personer. På gode sommerdager kan antallet komme opp mot 100 personer som oppholder seg over noen tid. Gjennomsnittlig i løpet av året er tallet beregnet til 55 samtidige personer som oppholder seg der over tid. Hvor mange ulike personer som er

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

innom narkotikascenen i løpet av en dag, en uke eller ett år finnes det ingen oversikter over. Ingen av informantene kunne gi sikkert estimat på dette.

Figur: 1 – fotografi av den åpne narkotikascenen ved buekorpsguten i Nygårdsparken, mandag 7. februar 2011 ca kl 1250.

I hvilken grad den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken også fører til økt ungdomsrekruttering til narkotikamisbruk og introduksjon til en framtidig misbrukskarriere, er et stadig aktuelt tema i den offentlige debatten i Bergen.

Flere studier, og erfaringer fra Utekontakten og politiet i Bergen, bekrefter funnet om at ungdom uten erfaring med illegale rusmidler introduseres for illegale rusmidler av venner og bekjente i et hjemmemiljø som oppleves som trygt og ufarlig. Ungdom introduseres for illegale rusmidler av *subkulturens mentorer* som tilhører ungdommens sosiale nettverk eller periferien av dette. En undersøkelse fra Oslo viser at dette mønsteret også opprettholdes i den videre ruskarrieren. Illegale rusmidler brukes sammen med venner og bekjente og mentorene er garantister for stoffets virkning.¹¹

Det er dermed holdepunkter for å hevde at fortellingene om at ungdom uten ruskarrierer oppsøker Nygårdsparken for å kjøpe illegale rusmidler er en hegemonisk fortelling, som innebærer at enkelte fortellinger får enerett på å formidle erfaringer fra gata. Fortellingene får preg av å være selvinnløsende sanne, men mangler støtte i den faktiske virkeligheten. Undersøkelsen fra Oslo illustrerte at heller ikke ungdom med ruskarrierer oppsøkte "Plata" og de tunge misbrukerne der. Til tross for at dette var fremhevet som en av de viktigste årsakene til å splitte Plata-miljøet i 2004¹². Plata-miljøet ble av ungdommene som oppholdt seg i Oslo sentrum sett på som heroinrelatert og injiserende, og aktørene på Plata representerte ingen kulturelle trekk som ungdommene identifiserte seg med. Den åpne narkotikascenen ved Akerselva var likevel en løsning som ble valgt som siste utvei for å skaffe illegale rusmidler for ungdom med en rusmiddelkarriere. De som solgte illegale rusmidler ved Akerselva var lettere å identifisere seg med, og dermed ikke så avskrekkende å oppsøke.¹³ Den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken har nok mer til felles med den åpne narkotikascenen ved Akerselva, enn Plata. Derfor er nok terskelen for å oppsøke den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken relativt lav for ungdom med en rusmiddelkarriere. Likevel er det også risikoer forbundet med å kjøpe illegale rusmidler gjennom åpne narkotikascener. I motsetning til når man kjøper hos personer man kjenner, vet man lite om stoffets kvalitet. Prisen er generelt høyere i åpne narkotikamarkeder. Det er også en større risiko for å bli

¹¹ Lalander 2001 i Sandberg, S. og Pedersen, W. (2005: 68)

¹² Sandberg, S. og Pedersen, W. (2005: 34)

¹³ ibid

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

pågrepet av politiet, eller ranet av aktører på scenen som ønsker penger eller illegale rusmidler.

Når man snakker om rekruttering av ungdom til en rusmiddelkarriere, er det viktig å definere hva begrepet rekruttering innebærer. Over har vi argumentert for at rekruttering av ungdom uten rusmiddelkarriere skjer i trygge omgivelser lokalt, gjennom ungdommens sosiale nettverk og ikke gjennom den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken. Et annet perspektiv ved rekrutteringsbegrepet er at ungdommer med en etablert rusmiddelkarriere og som oppsøker den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken kan rekrutteres inn i en atskillig tyngre rusmiddelkarriere hurtigere og bli en del av det tunge rusmiddelbruksmiljøet. I hvilken grad ungdommer med rusmiddelkarrierer velger å oppsøke den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken vil være avhengig av scenes rykte, og om de antatte kostnadene ved å oppsøke scenen overstiger nytten.

Relasjoner og motiver

Mens narkotikascenen tidligere også fungerte som et sosialt fellesskap, er denne betydningen nedtonet de senere årene. Selv om spesielt de eldste og tyngste brukerne fortsatt bruker scenen som et sosialt treffpunkt, er det markedsøkonomien representert ved omsetningen av og bruken av illegale rusmidler som holder scenen sammen. For noen år tilbake var aktørene på scenen mer homogen, og det var en "vi og de" følelse i gruppa versus samfunnet for øvrig. Med flere ulike gruppers inntog på scenen, og større heterogenitet i miljøet har fellesskapsfølelsen forvitret. Dermed har det utviklet seg en svakere lojalitet og mindre støtte blant aktørene. Dette gir seg utslag i større kynisme, mer aggresjon og et høyere konfliktnivå. Likevel hevder eldre misbrukere at mellom 20 – 50 prosent av de som oppsøker parken gjør dette av sosiale grunner. De har ikke penger til å møte venner på kafè, og må treffe bekjente i friluft. Straxhuset framstod ikke som et fullgodt alternativ til den åpne narkotikascenen som sosialt treffpunkt, uten at det ble konkretisert akkurat hva Straxhuset manglet, eller hadde for mye av. Flere av de som ble påtruffet i Nygårdsparken mandag 7. februar 2011, gikk på LAR-behandling og sa at de ikke var der for å kjøpe illegale rusmidler.

Miljøet rundt den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken framstår som mer aggressivt de siste to årene, og politiet har erfart at personer som pågripes, setter seg kraftigere til motverge enn tidligere og søker å unndra seg pågripelsen med vold. Internt i miljøet og fra beboere rundt parken er det også hevdet at det er mer vold, støy og aggressiv oppførsel enn for to til tre år siden. Det er derfor grunnlag for å hevde at ryktet til den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken er blitt dårligere enn tidligere. Noe som er forsterket gjennom mediadekningen de siste par årene. Dette kan ha hevet terskelen noe for ungdom med rusmiddelkarriere fra å oppsøke parken, men hvor mye er vanskelig å si. Observasjoner tilsier ingen reduksjon i ungdommer som oppholder seg der. Snarere er det rapportert om en økning av ungdommer med rusmiddelkarrierer som oppsøker og oppholder seg i miljøet. Narkotikascenen har alltid et tilbud for ungdom som ikke har leverandør der og da. Den 7. februar 2011 kom det to 18 årige gutter med ransel som framstod som vanlig ungdom bort til de etablerte rusmiddelbrukerne. De var på jakt etter illegalerusmidler, og ble vist bort fra stedet av politiet.

I tillegg finnes opplysninger om at ungdom med etablerte rusmiddelkarrierer tilbys rollen som selgere. En rolle de ikke mestrer, og der de opparbeider seg gjeld til bla. asylsøkere og personer fra etniske minoriteter. De er under sterkt press for å håndtere gjelden, og eneste utvei er å begå annen kriminalitet. Problemet er ikke bare knyttet til den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken.

Plasser og tider

Den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken er heller ikke like fast lokalisert som tidligere. Internt i parken har miljøet flyttet litt rundt. Fra en fast lokasjon ved Flagghaugen og ved Buekorpsguten har miljøet også flyttet seg lenger sør i parken ved Smultringen og fontenen i sommermånedene i 2010. Det har vært aktivitet bak Historisk Fakultet og rundt Kulturhistorisk Museum. Videre er det avdekket narkotikaomsetning ved Johanneskirken,

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

Botanisk hage, Strømgaten og ned under Puddefjordsbroen. I tillegg til at aktørene i den åpne narkotikascenen er blitt flere, er det geografiske området altså også økt i størrelse. Også på Bystasjonen og området i tilknytning til Nonneseterkvarartalet skjer det omsetning av illegale rusmidler. Her er aktørene yngre, men etablerte eldre misbrukere fra Nygårdsparken er også aktive på Bystasjonen.

I tillegg er det klagesteder for åpne narkotikascener ved Nordnesparken, Nicolaikirkealmeningen, Nye Sandviksvei ved hospitsene, Øvre og Nedre Korskirkelamening, Assistenkirkegården og områdene rundt St. Paul kirke.

Det er størst trafikk på narkotikascenen i Nygårdsparken fra klokken 1500 til kl 2000, men om sommeren brukes scenen døgnet rundt. Tidligere på dagen er det de eldre og yngre tungt etablerte misbrukerne som oppholder seg på scenen.

Nygårdsparken framstår som et egnet sted for en åpen narkotikascene. Samtidig som det er god offentlig transport til området, og at parken ligger sentralt til, er det mulig å gjemme seg vekk. Det er en kupert topografi i parken, og mange store busker skaper en tett undervegetasjon som hindrer effektiv overvåkning og innsyn.

Figur: 2 – fotografi av person som inntar illegalt rusmiddel skjult av vegetasjonen, Nygårdsparken mandag 7. februar 2011 ca kl 1245.

Det er mange inn- og utganger til parken og lett å rømme parken ved politiaksjoner. Området har mange parkeringsplasser uansett hvilken himmelretning en kommer fra. Parken ligger sentralt i Bergen sentrum samtidig som den ligger relativt skjult og isolert fra bytrafikken.

Likevel er spesielt søndre del av parken brukt av vanlige mennesker i stor grad. Kun i det utsatte området nord i parken og der scenen er mest etablert, ser det ut til at enkelte, men langt fra alle, føler seg utilpass når de passerer. Området blir lite brukt av andre, annet enn ved ferdsel forbi. Deler av parken bærer preg av dårlig vedlikehold og stell, og dette kan gi inntrykk av at ingen bryr seg.

I de delene av parken som utgjør den åpne narkotikascenen er det politiet som bidrar til å opprettholde en viss lov og orden. Den begrensede overvåkingen som politiet utfører, er ikke tilstrekkelig og forsterkes i liten grad av andre aktører som føler ansvar for området og kunne bidratt til en viktig uformell normativ kontroll. Aktørene i den åpne narkotikascenen

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

er i stort flertall og bestemmer den normative geografien i området som skapes av forventninger om og styrkes av samtaler om kjøp og salg av illegale rusmidler, trusler og vold, omsetning av tyvgods og våpen, bæring av kniver, ordensforstyrrelser og tyverier fra biler og bolighus rundt parken. Den åpne narkotikascenen har dermed utviklet seg til et normløst område som kun kan kontrolleres med en svært ressursintensiv politiovervåking som hemmes pga. tett undervegetasjon og kupert terreng.

Erfaringer med tidligere politiinnsatser i Nygårdsparken

Bergenspolitiet har siden oppstarten av den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken arbeidet for å redusere omsetningen og bruken av illegale rusmidler der. Spesielt på slutten av 1980 tallet og begynnelsen av 1990-tallet intensiverte politiet innsatsen mot det illegale rusmiddel miljøet. Innsatsen var ensidig rettet mot forbudslinjen. Innsatsen oppløste miljøet, men var kostnadskreven. Det oppstod en flyttingseffekt mot Byparken og mer sentrale deler av Bergen sentrum som ble vurdert som uheldig. Etter at innsatsen ble avsluttet, var den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken etter kort tid på ny et faktum. Politiet har siden hatt et pragmatisk perspektiv på hvordan den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken best kan håndteres.

I sin myndighetsutøvelse må politiet ha et todelt perspektiv på forbudslinjen. På den ene siden er politiets virksomhet forankret i og avhengig av forbudslinjen. På den andre siden kan ikke politiet opprettholde en konsekvent forbudslinje i sin daglige virksomhet. Politimannskapene utviser derfor daglig skjønn om hva det skal reageres på og hva det ikke skal reageres på. For å forstå mekanismene som har påvirket politiinnsatsen mot den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken, kan Liv Finnstads¹⁴ idealtypiske modell over politiskjønn brukes. En situasjon der "nåde går for rett" er avhengig av tilstedeværelsen av autoritetsrespekt og lærevillighet. I praksis innebærer det at aktørene i den åpne narkotikascenen opptrer innenfor et bestemt geografisk område, viser tilstrekkelig respekt for politiet og opptrer mest mulig usynlig og til minst mulig sjenanse for befolkningen ellers. I årene etter den intensiverte politiinnsatsen forelå det et uutalt samarbeid og kompromiss med de tyngste rusmisbrukerne, og politiets innsatser overfor misbrukerne bar preg av å være symbolhandlinger for å opprettholde autoritetsrespekten og teste lærevilligheten.

Politiet har ikke vært tilfreds med denne praksisen, men den har tvunget seg fram dels knyttet til at kapasiteten i strafferettskjeden ikke er tilpasset en konsekvent håndhevelse av forbudslinjen. Dels av at politiet hadde erfaring med at intensivert politiinnsats alene bare påvirket symptomer og ikke gav noen varig virkning på de bakenforliggende årsakene til at narkotikascenen bestod. Ikke minst kom det styringssignaler fra sentralt hold om at politiet skulle tone ned forbudslinjen overfor de eldste og mest slitne rusmiddelbrukere som tradisjonelt har vært kjerneaktørene på scenen. Pålegget ble konkretisert og presisert da daværende justisminister Odd Einar Dørum konkret bad politiet slutte å forfølge slitne rusmiddelbrukere¹⁵

Politiets tilstedeværelse og symbolhandlinger i og mot den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken gjennom 2008 viste en tendens til at det uutalte samarbeidet og kompromisset mellom politiet og rusmiddelbrukerne var i ferd med å forvitte. Dette har nok også skjedd som følge av politiets nedtoning av scenen som følge av styringssignalene som ble gitt. Autoritetsrespekten og lærevilligheten hos rusmisbrukerne var ikke lenger til stede, misbrukerne utvidet sitt geografiske område, kjøp, salg og bruk av illegale rusmidler skjedde åpenlyst. Rusmisbrukerne ble flere og yngre og naboer og andre brukere av parken opplevde økte konflikter, bråk og uorden blant rusmiddelbrukerne. I tillegg økte de narkotikarelaterte lovbruddene og ordensforstyrrelsene i nabolaget til scenen i form av grovt tyveri fra biler, støy etc.

¹⁴ Finnstad, L. (2000:212) i Sandberg, S. og Pedersen, W. (2005:35-36)

¹⁵ Aftenposten 17.1.2003 i Olsen, H. Og Skretting, A (2006:106)

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

Det var tid for å la "rett gå foran nåde" og det ble utviklet en plan som i hovedsak inneholdt intensivert politiinnsats, men også et tilbud om behandling, sosial støtte og arbeidstilbud for arresterte personer under 25 år.¹⁶ I første rekke er det valgt en strategi for å ta selgerne av illegale rusmidler og få tak i de yngste misbrukerne til behandling og oppfølging. Mange av kjøperne i parken er eldre utslitte og svært rusmiddelavhengige brukere som har behov for faste leveranser av ulike typer illegale rusmidler daglig. Kravet til hyppige og faste leveranser på kortest mulig tid gjør at de ikke kan stole på en fast leverandør som kan selge gjennom en lukket, eller semiåpen narkotikascene.¹⁷ Derfor er de i lange perioder avhengig av åpne narkotikascener for å få tak i de illegale rusmidlene de trenger. Politiet har ikke hatt de eldste og tyngst belastede brukerne som målgruppe fordi gruppen anses å ha et helseproblem og hører inn under helsevesenets ansvar¹⁸ heller enn strafferettsapparatets. Et perspektiv som var sterkt farget av "Dørumerklæringen" til politiet som vist til over.

I regjeringens Handlingsplan mot narkotikaproblemer (2003-2005) ble det besluttet at politiet skulle være en bidragsyter til å få de tyngste misbrukerne inn i behandlingstilbud. Også i denne planen ble det gitt direktiver om at politiets mål ikke skal være å jage rusmiddelmissbrukerne bort fra gata, også kalt renovasjon av gatebildet, noe som ville bidra til å skjule rusmiddelproblemene fremfor å redusere dem.¹⁹ Å få de tyngste misbrukerne under behandling, har ikke vært en del av politiets strategi mot den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken annet enn gjennom narkotikabehandling gjennom domstolsprogram. Årsaken til dette er at Handlingsplanen mot narkotikaproblemer ikke samtidig gav politiet noen andre snarveier mot behandlingstilbudet for tyngre rusmiddelbrukere enn gjennom domstolsprogrammet.

Politiet må erkjenne at vi ikke har vært flinke nok til å be om personundersøkelse fra ND senteret. I 2010 fikk kun to av 55 A-gjengangere tilbud om ND dom. En reduksjon fra fire i 2009.²⁰ Målgruppen for politiets forbundslinje har i første rekke vært selgerne. I motsetning til inntrykket formidlet gjennom bla. populærkulturen om "den internasjonale narkotikamafiaen", er det ikke slik at den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken får sine leveranser av illegale rusmidler gjennom hierarkiske organiserte nettverk med markedsmonopol og noen få store selgere. Slike mekaniske og faste strukturerer ville vært enkelt for politiet å slå ut, og ville derfor ikke ha overlevd lenge. Selgerne bærer heller preg av å være opportunistiske freelancere som erstattes lett av likesinnede om de pågripes og fengsles eller forsvinner fra scenen av andre årsaker. Siden våren 2009 har mange selgere vært asylsøkere fra afrikanske land, men også enkelte østeuropeiske borgere. Likevel er det fortsatt norske misbrukere som selger en vesentlig del for å finansiere eget forbruk av illegale rusmidler, og til eget livsopphold.

Den ustrukturerte og adhocregulerte markedsorganiseringen har vist seg tilpasningsdykning til politiets strategier. I tråd med internasjonale studier²¹ har vi sett hvordan den åpne narkotikascenen har omdannet seg til semiåpne narkotikamiljøer for å tilpasse seg politiets aktiviteter. Med semiåpne narkotikamiljøer menes at kjøpere og selgere har opprettet kontakt på telefonen og funnet alternative steder for kjøp og salg. Selgerne har lagt ut illegale rusmidler i depoter og bare gått med svært små mengder på seg. I perioder har det vært mangel på enkelte typer illegale rusmidler, men i hvilken grad det skyldes globale leveranseproblemer, eller den lokale politiinnsatsen har vært vanskelig å fastlå.

Tidligere års intensiverte politiinnsatser mot den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken førte til en godt synlig flytningseffekt hvor deler av miljøet flyttet ned mot sentrumskjernen.

¹⁶ Tidlig ute, et tverrfaglig samarbeidsprosjekt

¹⁷ Harocopos, A. og Haugh, M. (2005:5)

¹⁸ Regjeringens handlingsplan mot narkotikaproblemer (2003-2005)

¹⁹ Regjeringens handlingsplan mot rusmiddelproblemer i Tiltaksplan for alternativer til rusmiljøene i Oslo (2002:12)

²⁰ Årsrapport GGA, Hordaland politidistrikt 2010 (unntatt offentlighet jf offl § 13,1, jf strlpl § 61a)

²¹ Edmunds, M. Et.al. (1996:36-37)

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

Slike innsatser kan også føre til at misbrukerne gjemmer seg mer vekk når de injiserer heroin og at overdoser vanskeligere avdekkes, at de bytter kanyler og utsetter seg for smitte, at kanyler kastes over større deler av byen, at brukerne og de *harde og nå brukerne* ikke lenger fanges opp i de skadereduserende og behandlende tiltakene og at det oppstår større fare for helsen til brukere og befolkningen forøvrig.²²

Ambulansetjenesten i Bergen rykker daglig ut på overdoser i Nygårdsparken fordi overdosene lett avdekkes og varsles om. På enkelte dager tar ambulansetjenesten oppstilling i parken for å være til stede når overdosene skjer. Siden 2003 er det registrert 18 (14 prosent) overdosedødsfall i politisonene Nedre Nygård og Nygårdshøyden/Møhlenpris av 131 totalt i Hordaland politidistrikt. Tre overdosedødsfall kan direkte knyttes til Nygårdsparken. En av overdosedødsfallene skjedde i 2003 inne i Nygårdsparken mot Villaveien 9, mens ett skjedde i 2006 på gangveien fra høyden vest for Buekopprguttene mot Olaf Ryesvei og ett skjedde i 2008 i Villaveien utenfor nr 10.²³ De fleste overdosedødsfallene i de to sonene skjer et stykke unna Nygårdsparken på steder hvor de ikke så lett blir avdekket.

Statstikk over registrerte narkotikasaker 2009-2010²⁴

Politiets statistikk over narkotikasaker i Nygårdsparken gir ikke et fullstendig bilde av hvor mye narkotika som selges, kjøpes og brukes der. Den gir heller ikke pålitelig og gyldig data om hvilke personer som oppholder seg i parken og hvilke roller de har. Politiet har heller ikke statistikk over registrerte narkotikasaker som isolert knytter seg til den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken. Det geografiske området sakene kodes på omfatter Nygårdshøyden og Møhlenpris. Majoriteten av de registrerte sakene som presenteres her, knytter seg erfaringsmessig likevel til den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken.

I 2009 ble det opprettet 336 narkotikasaker mot totalt 249 personer. I 2010 ble det opprettet 416 narkotikasaker mot totalt 292 personer. De to årene under ett ble det opprettet 752 saker mot totalt 499 personer. En person kan være registrert flere ganger i løpet av ett år og hele toårsperioden. I løpet av 2009 og 2010 har politiet gjennomført flere aksjoner i området og det er opprettet saker i 49 av årets 52 uker begge år.

For de 249 personen som ble registrert med narkotikasaker i 2009, ble det registrert 28 ulike nasjonaliteter. De med norsk statsborgerskap utgjorde 72 prosent av de registrerte personene dette året. Ved siden av nordmenn var personer fra Nigeria og Somalia hyppigst registrert. For de 292 personene som ble registrert med narkotikasaker i 2010, ble det registrert 30 ulike nasjonaliteter. De med norsk statsborgerskap utgjorde 79 prosent av de registrerte personene dette året og ellers var nigerianere og somaliere også hyppigst representert av de utenlandske borgerne dette året.

Av de 499 personene som ble registrert med narkotikasaker begge årene, var 10 prosent 19 år og yngre, 57 prosent var mellom 20 og 34 år, mens 33 prosent var mellom 35 og 64 år gamle. Kjønnsmessig fordeler de registrerte personene seg med 13 prosent kvinner og 87 prosent menn. Av kvinnene er 98 prosent norske statsborgere, og de to prosentene utenlandske kvinner utgjør en kvinne fra Nigeria og en fra Romania.

Tross den forsterket politiinnsatsen har dette på langt nær vært tilstrekkelig for å løse opp miljøet, og den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken lever videre som tidligere. Onsdag 17. til fredag 19. november 2010 gjennomførte politiet aksjoner mot narkotikascenen. Antall tjenestemenn lå mellom 25-30 pluss 12 politistudenter hver av dagene. Det var merkbart færre som oppsøkte scenen den siste dagen sammenliknet med den første dagen.

²² Aitken, C. et. al. (2002)

²³ Overdosedødsfall kan være registrert på adresse Bergen legevakt, eller Haukeland sykehus.

Overdose dødsfall registrert på Bergen legevakt teller med i de 18 sakene. Det er knyttet usikkerhet til hva som skal telle som overdosedødsfall. Kripos og Statistisk Sentralbyrå opererer for eksempel med ulike definisjoner, og tallene til Statistisk Sentralbyrå er gjennomgående høyere enn Kripos sine tall.

²⁴ Utdrag fra politiets driftsstatistikk PAL for STRAK, forhold 2009 og 2010

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

Politiinnsatsen evnet å løse opp i scenen i løpet av tre dager, men det ble registrert tegn på synlige flyttingeffekter. Resultatet ble bare fulgt opp i mindre skala, og på nyåret 2011 framstod narkotikascenen som før politiinnsatsen i november.

Intensiverte politiinnsatser er ressursintensive og må finansieres særskilt om de skal kunne pågå over tid. De kan flytte og spre et miljø fra et sted til andre steder, men flytningseffekten vil aldri være 100 prosent. Det innebærer at enkelte personer skaller av fra miljøene dels av frykt for politiets reaksjoner og ved at kostnadene overstiger det som oppfattes som nytte. Når miljøene stadig flyttes, mister de den geografiske stabiliteten som er en forutsetning for at åpne narkotikamiljøer dannes og består. Narkotikascenen endrer seg fra å være åpen til å bli semiåpen eller lukket. Og det er på disse narkotikascenen det mest av illegale rusmidler blir omsatt i Bergen. På disse scenene er det vanskeligere for nye selgere uten tilknytning til Bergen å få adgang. Kjøpere vil måtte ha god kjennskap til det illegale rusmiddelmarkedet for å skaffe seg illegale rusmidler, og ungdom med rusmiddelkarrierer vil miste kontakten med de etablerte og tunge rusmiddelmiljøene og muligens stagnere eller saktere utvikle en tung rusmisbrukskarriere. I forhold til nyrekruttering vil en slik innsats få beskjeden effekt og det vises til det som er skrevet foran om hvordan subkulturens mentorer spiller en langt større rolle for ungdoms introduksjon til illegale rusmidler enn åpne narkotikascener. Ikke minst er det de lukkede og semiåpne narkotikascenen som har det største kundegrunnlaget.

Oppløsningen av den åpne narkotikascenen vil kunne redusere nye selgeres adgang til det illegale rusmiljøet i Bergen, hemme aktørenes destruktive atferd, redusere belastningen for omgivelsene og heve livskvaliteten til beboerne og inntjeningen til næringslivet.

Politiet kan nytte ulike taktikker i forsterkede politiinnsatser der de mest ressursintensive må kommer først. Etter at scenen er løst opp, kan det være tilstrekkelig med synlig politinærvær men i mindre skala. Engelske studier viser at deltagerne i den åpne narkotikascenen er sensitive mot hva de vet, eller hva de antar om politiets aktiviteter. Politiets taktikker er vanligvis et samtaleemne blant deltagerne. Likevel er det ikke slik at politiinnsatser i London fikk deltagerne fra å avstå fra kjøp av illegale rusmidler, og slik oppstår flyttingseffekten.²⁵

Erfaringer fra andre europeiske byer og Oslo

Åpne narkotikamiljøer er både skadelige for de som deltar, og forstyrrende for samfunnet for øvrig. Flere europeiske byer som Amsterdam, Frankfurt, Wien, Zürich, Lisboa²⁶ og ikke minst Oslo²⁷ har opplevd og opplever problemer med åpne narkotikascener og har forsøkt ulike tiltak for å søke å avvikle dem.

Felles for alle byene er at de har prøvd ut en rekke ulike virkemidler for å redusere problemene. Ingen av byene har klart det ved hjelp av behandling og skadeforebyggende virkemidler alene. Økt innsats basert på forventningen om at *mer av det samme* vil hjelpe, har ikke lyktes. Ingen av byene har heller alene evnet å redusere problemet med forbudslinjen representert ved en isolert intensivert politiinnsats. Ikke engang ved å øke kontrolltiltakene kombinert med krise- og tvangsintervensjon har man lyktes å bryte opp de åpne narkotikascenene. Først når byene lyktes å utvikle en mangfoldig policy som *integre*te og ikke minst *koordinerte* behandlings- og hjelpetiltak med kontrolltiltak har de i forhold til sine egne rammer lyktes i å lindre situasjonen.²⁸

Det er ulike fellesnevner som trer fram når de europeiske byenes programmer sammenliknes.²⁹ Oslo sine erfaringer beskrives senere.

²⁵ Jacobson, J. (1999:9)

²⁶ Waal, H., Gjersing, L. og Clausen, T. (2011)

²⁷ Olsen, H. og Skretting, A (2006)

²⁸ Waal, H., Gjersing, L. og Clausen, T. (2011:46)

²⁹ *ibid*

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

Waal, H. et. al. (2011:46, oversatt fra engelsk av rapportskriver) viser hva disse delte mangfoldige og integrerte virkemidlene består av:

1. *Problematiske stoffbruk og avhengighet er først og fremst møtt som et helseproblem.*
2. *Tross dette er bruk av illegale rusmidler sett på som en type atferd, og misbrukeren har ingen rett til å plage andre med sin atferd*
3. *Men brukeren har de samme grunnleggende rettighetene til å integreres i samfunnet og de samme individuelle rettighetene som befolkningen ellers*
4. *En sentral mekanisme er sosial stigmatisering og isolasjon*
5. *Mentale helseproblemer er ofte kjernen og bør diagnostiseres og behandles*
6. *Men problematferden må kontrolleres og reduseres og relevante kontrolltiltak må deles på tvers av ulike profesjoner og tjenestesystemer*
7. *Basispremissen for dette er et delt ansvar og forpliktelse om samarbeid mellom politiet, de sosiale tjenestene og helsevesenet*
8. *Forpliktelsen må være bindende og forankret på et høyt politisk nivå*

Skadereduksjon er hovedtilnærmingen

En av de viktigste faktorene i byene er at skadereduksjon er inntatt som en sentral strategi. Elementene varierer noe, men fellesnevnerne er:

1. *Et gratis lavterskel helsetilbud – ofte på et bytjenestenivå*
2. *Et lett tilgjengelig opoiderstatningstilbud (legemiddelassistert rehabilitering/LAR) uten ventelister og uten eller med svært kort ventetid*
3. *Spesifikke strategier for å nå vanskelige brukere, om nødvendig kombinert med oppsøkende sosiale tjenestesamarbeid med politipatruljemannskaper*
4. *Lett tilgjengelig kontakt- og krisesentre som har et bredt spekter sosiale tjenester – ofte kombinert med sprøyteutdeling og i noen byer også sprøyterom*
5. *Boligmangel er ikke akseptert og møtt med et variert system med oppholdssteder og hospiter, og med individuelle boligkvarter – men tjenestene forlanger adekvat oppførsel og tjenestene har regler som skal respekteres av brukerne*

Oppsøkende og pågående sosiale tjenester som en forutsetning

Byene hadde utviklet ulike modeller. De delte trekkene er:

1. *Aktiv og overtalende oppsøking for å kontakte og motivere rusmisbrukere på gata*
2. *Tjenesten er koordinert med eller delt med politipatruljer eller sosialarbeidere, først og fremst for å forebygge oppblomstring av åpne narkotikamiljøer*
3. *Et spekter av viktige tjenester som nattrom og andre oppholdssteder, kontaktsentre som et sted å oppholde seg om dagen og som en mulighet for billig mat, vask, sprøyteutdeling etc. Tjenestene bør også fungere som en inngang til lavterskel helsetjeneste og legemiddelassistert behandling*
4. *Tjenestene skal ikke øke attraksjonen for åpne narkotikamiljøer og skal ikke tilbys der*
5. *Sosialarbeiderne aksepterer å arbeide i tjenesten både for brukerne og for samfunnet og skal promotere sosial integrasjon. Åpne narkotikamiljøer er sett på som destruktive.*

Helsetjenestene skal være lavterskeltilbud, men mangfoldige

Lavterskel helsetjenester ser også ut til å være et delt trekk selv om organiseringen varierer. De viktigste fellestrekkene er:

1. *Tilgjengelighet for tjenester også for personer med atferdsproblemer vanligvis i form av en slags kontaktmulighet*
2. *Tjenesten må ikke operere innen skriftlige skjema og timelister. Ventelister og ventetid må reduseres så langt som mulig og er i prinsippet ikke akseptert*
3. *Stoffmisbruktjenesten skal være mangfoldig og inneholde:*
4. *lavterskel legemiddelassistert behandling, ofte metadonbasert*

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

5. *rehabiliteringsorientert avvenningsterapi (høyterskel)*
6. *Kriseintervensjon og avrusning innen et lengre behandlingsspektiv og mulighet*
7. *abstinensorientert behandlingsprogram og behandling i TC-type institusjoner, om mulig også for å tilby motsatt behandling som gjentatt forebygging (naltrexone).*

Ikke delte trekk

Noen elementer ble funnet i noen, men ikke alle byene. De ser derfor ikke ut for å ha avgjørende betydning selv om de var evaluert positivt når de ble etablert.

1. *Sprøyterom/brukerrom ble integrert i Amsterdam, Frankfurt og Zürich. I følge tilbakemeldinger fremmet de integreringen av brukere, spesielt de uten egen bolig. Tjenesten så også ut til å redusere plagen for offentligheten i områder med stort rusmisbruk.*
2. *Heroinassistert behandling var særlig utviklet i Amsterdam og Zürich, men hadde en begrenset rolle i Frankfurt. Beskjeden var at behandlingen var egnet på svært harde misbrukere, men hadde bare begrenset virkning på personer med vanskelig og ukontrollert rusatferd. Behandlingen var ikke sett på som kritisk for å redusere åpne narkotikamiljøer eller overdosedødsfall i noen av byene der det ble tilbudt.*
3. *Mens lavterskel metadonbehandling var sett som viktig i alle byene, var det bare Amsterdam og Lisboa som hadde mobile enheter som tilbød dette.*
4. *Sakte utløst morfin (Substitol) ble bare brukt i Wien. Det var det viktigste behandlingsmedikamentet og ble vurdert positivt av leger og brukere, men ikke av politiet. Medikamentet var mye misbrukt og kunne tilbakeføres i mer en halvparten av overdosedødsfallene.*

Delte hovedkarakteristikk

- *Byene som hadde lyktes i å redusere eller eliminere problemet med åpne narkotikamiljøer hadde:*
- *Lyktes i å kombinere restriktive og hjelpende tiltak*
- *Lyktes i å endre og tilføre gjensidige roller for politiet, hjelpere og brukere*
- *Utviklet høy tilgjengelighet av lavterskel støttende behandling, oftest med metadon*
- *Effektivt lukket eller forebygget utvikling av åpne narkotikamiljøer og kontinuerlig aktiv innsats for å forebygge ny oppblomstring*
- *Foretrukket spredning av narkotikasalg og bruk framfor konsentrasjoner*
- *Aldri å tillate destruktiv atferd å forsette og utviklet tilnærminger for dialog som inkluderte krav til rusmiddelbrukerne*
- *Ingen toleranse for plage av befolkningen*
- *Likevel utviklet forsoning, og funnet tilnærminger for å sørge for samtidig eksistens av illegale rusmiddelbrukere og samfunnet*

Oslos tiltaksplan for alternativer til rusmiljøene i Oslo sentrum³⁰

Oslos tiltaksplan ble laget etter at den åpne narkotikascenen i og umiddelbart i nærheten av Oslo sentralbanestasjon ble drøftet på kontaktmøter mellom daværende byråd og politimester høsten 2001 og våren 2002. På bakgrunn av kontakten ble det avholdt et møte 13. september 2001 mellom justisministeren, sosialministeren og statssekretærene i Justisdepartementet, Helsedepartementet, Sosialdepartementet, Barne- og familiedepartementet, byrådslederen og byråden for Byrådsavdeling for eldre og bydelene. Det ble besluttet å opprette en arbeidsgruppe som innen 1. desember 2002 skulle foreslå tiltak som hadde til hensikt å oppløse rusmiljøet i Oslo sentrum. Arbeidsgruppen bestod av administrative representanter fra Justisdepartementet, Helsedepartementet, Sosialdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Oslo politidistrikt og Byrådsavdelingen for velferd og sosiale tjenester.

³⁰ Tiltaksplan for alternativer til rusmiljøene i Oslo sentrum (2002)

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

Arbeidsgruppen fikk følgende mandat:

1. Arbeidsgruppen skal foreslå en tiltaksplan for samordning av innsatsen mot rusmiljøet i Oslo sentrum
2. Styrke samarbeidet med politiet og Oslo kommune, og koordinere kommunens tiltak opp mot politiets tiltak
3. Arbeidsgruppen skal foreslå samarbeidstiltak som sikrer at andre kommuner og byer tar ansvar for sine innbyggere som er i drift i Oslo sentrum, og som sikrer en effektiv hjemsendelse av disse til hjemkommunene
4. Arbeidsgruppens arbeid skal være avsluttet 1. desember 2002

Man var også enige om at tiltakene:

- Skal være aktive hjelpetilbud til den enkelte misbruker
- Ikke må virke i legaliserende retning
- Ikke må oppfattes, fremstå, eller ha til hensikt å renovere gatebildet
- Fra politiets side må rettes mot det omfattende salget, ikke den enkelte misbruker
- Skal ha som siktemål at de ikke bidrar til ytterligere stigmatisering av denne gruppen
- Skal gi god oversikt over miljøene og den enkeltes hjelpebehov

Det overordnede målet for tiltaksplanen var å skape alternativer til rusmiljøene i Oslo sentrum med den hensikt å:

- Løse opp miljøet av rusmiddelbrukere i sentrum
- Hindre den omfattende stoffomsetningen samme sted
- Redusere rekruttering til miljøet³¹

Arbeidsgruppen foreslo blant annet også utgangspunkt i regjeringens *Handlingsplan mot rusmiddelproblemer (2003-2005)* der det blant annet sies at det i større grad må tas hensyn til de tyngst belastede rusmisbrukerne slik at disse kan få bedre behandlingstilbud og at det iverksettes skadeforebyggende tiltak.

Arbeidsgruppen foreslo en mengde tiltak og et av tiltakene var at politiet og rusmiddelstaten måtte samarbeide bedre. For å bedre samarbeidet mellom politiet og sosialtjenesten ble det besluttet at politiet kunne bringe misbrukere til Ila Hybelhus for nærmere utredning og eventuell overnatting ved behov.³² Tiltaksplanen ble gjennomført i to faser og fase 1 startet høsten 2002, mens fase 2 startet våren 2003.

I evalueringen av tiltaksplanen framkommer det at mange av enkeltprosjektene er realisert og at dette har virket positivt for målgruppen. Likevel konkluderes det med at planen ikke bidro til at rusmiddelbrukerne holdt seg mer borte fra sentrumsområdet enn tidligere. Derfor har ikke tiltaksplanen virket som noe alternativ til sentrumsmiljøet, men snarere som et supplement.³³

Evalueringen kommenterer også "Plataaksjonen" som ble gjennomført etter at situasjonen hadde gått fra vondt til verre våren 2004, halvannet år inn i planperioden. Aksjonen brøt med intensjonen i tiltaksplanen om at politiet ikke skulle stigmatisere de tyngste brukerne på "Plata" med økt innsats mot brukerne i form av renovasjonsliknende tiltak. Tanken var at den økte politiinnsatsen skulle koordineres med de kommunale hjelpetilbudene, men pga uforutsette utsettelse ble ikke koordineringen mellom politiet og kommunen som planlagt. Miljøet ble flyttet fra "Plata", men etablerte seg raskt i Skippergata, men flytningseffekten var ikke fullstendig. Miljøet ble mindre og den åpenlyse injiseringen ble flyttet vestover til området ved Børsen selv om Børsen også ble brukt som injiseringssted før "Plata" ble brutt opp.

³¹ Olsen, H. og Skretting, A (2006:9)

³² Tiltaksplan for alternativer til rusmiljøene i Oslo sentrum (2002:21)

³³ Olsen, H. og Skretting, A. (2006:10)

Evalueringen konkluderte med at endringen i sentrumsmiljøet må ses i sammenheng med "Plata-aksjonen" og ikke som en følge av tiltaksplanen. "Plata-aksjonen" kom nettopp som et resultat av at tiltaksplanen ikke nådde målet om å oppløse den åpne narkotikascenen i sentrum, men at situasjonen faktisk ble forverret.

Evalueringen konkluderer med at samarbeidet mellom ledelsen i Oslo kommune og Oslo politidistriktet ble ytterligere styrket gjennom plan- og gjennomføringsprosessen av tiltaksplanen. I førstelinjen er signalene om bedre samarbeidsforhold mindre entydige, selv om det også her er en grunnleggende positivitet. Det er likevel klart at forventningene til hverandre bidrag ikke har vært realistiske.

Oppsummert konkluderer evalueringen med at verken tiltaksplanen eller "Plata-aksjonen" løste narkotikaproblemene i Oslo, men at det er tatt flere skritt i riktig retning. Problemstillingen har en sosialfaglig, helsefaglig en politifaglig, men ikke minst en politisk side. Hvor store ressurser skal brukes og hva kan realistisk oppnås innenfor de rammer som de ulike etatene arbeider innenfor? Hva har man gjort i de andre europeiske byene som man ikke gjorde i Oslo?

Analyse og diskusjon

Erfaringene så langt viser at varig oppløsning av åpne narkotikamiljøer ikke alene kan basere seg på en forbudsideologi, eller en skadeforebyggende ideologi, men krever et både-og. Viktige momenter som kan trekkes fra erfaringene fra utvalget av europeiske byer og Oslo kan oppsummeres i følgende kulepunkter:

- Åpne narkotikamiljøer uten kontroll vokser
- Åpne narkotikamiljøer har topografiske og naturlige fortrinn som bidrar til å opprettholde dem
- Ingen, heller ikke rusmisbrukere har liv til å være til sjenanse på offentlig sted, og rusmisbrukere må ikke fratras ansvar for egen helse og velferd ved "altomfattende" støttende tiltak
- Styrket skadeforebyggende, helsefremmende, behandlingsfremmende og sosiale tiltak alene har ikke ført til oppbrudd av åpne narkotikamiljøer
- Aktørene i åpne narkotikamiljøer må ses på og behandles som rusavhengige og sosialt dårlig fungerende individer gjennom hele behandlingsskjeden og ikke som en kollektiv gruppe
- Oppløsning av åpne narkotikamiljøer krever nøye koordinerte innsatser av forebyggende, kontrollerende, skadeforebyggende og sosial karakter
- Det må opprettes prosesskompetanse i form av en egen koordinerende enhet med aktiv og myndig styring og beslutningskompetanse forankret på topp politisk nivå
- Det må være tverrpolitisk enighet om balansen mellom forbudslinjen, den skadereduserende linjen og behandlingslinjen
- Det må bevilges tilstrekkelige midler til at tiltakene kan iverksettes og fungere etter formålet

Dermed kan man ta utgangspunkt i følgende fem grunnleggende stolper når virkemidlene skal utformes.

- Forebygging
- Håndhevelse av loven
- Skadeforebygging
- Behandling
- Prosesskompetanse

Forebygging

Kriminalitetsforebygging er ofte definert som *"intervensjoner i mekanismer som påvirker moraldannelse og hverdagslivets utforming på et sånn sett at 1) individers tilbøyelighet til å utføre lovbrudd minsker, eller 2) at forekomsten av situasjoner som bidrar til individers motivasjon for å begå lovbrudd minsker"*.³⁴

For den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken, er det den situasjonsorienterte forebyggingen som er mest aktuell. Forebyggingsmekanismer som retter seg mot individers tilbøyelighet til bruke illegale rusmidler er i første rekke holdningsskapende kampanjer. Det holdningsskapende arbeidet kommenteres ikke nærmere i denne rapporten, men dette betyr ingen nedvurdering av dette arbeidet.

Den situasjonsorienterte forebyggingen er praktisk og konkret og retter seg mot å manipulere omgivelsene i det området der lovbruddene skjer for å redusere nytten av lovbruddet, gjøre det vanskeligere og øke oppdagelsesrisikoen. Slike tiltak er mest effektive når politiet samarbeider med virksomheter som arbeider i disse områdene.

Spørsmål for å finne fram til effektive modifiseringer vil typisk være:

1. Hva er de sosiale og fysiske karakteristikene for den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken som gjør den attraktiv for de som selger og kjøper illegale rusmidler?
2. Hvordan kan disse attraktive karakteristikene bli modifisert eller fjernet?
3. Hvilke sosiale og fysiske karakteristikk kan bli introdusert for å gjøre stedet mindre attraktivt for kjøpere og selgere?³⁵

Steder har fire felles egenskaper som hver for seg, eller kombinert inviterer til åpne narkotikamiljøer:

- Mangel på overvåkning
- Relativt dårlig vedlikehold og stell
- Tilstedeværelse av potensielle kunder
- Tilstedeværelse av hjelpemidler for å kjøpe og selge narkotika

Mangel på overvåkning

Overvåkingen og kontroll påvirker både oppdagelsesrisikoen og vanskeliggjør salg, kjøp og bruk av illegale rusmidler. Overvåkingen kan være uformell eller formell. Den uformelle kontrollen utføres av personer som ferdes i området ved deres blotte tilstedeværelse, ved at de griper inn eller at de kontakter politiet når de observerer lovbrudd. Den formelle kontrollen i Nygårdsparken utføres i det vesentligste av politiet. Siden politiet ikke har ressurser til å være kontinuerlig til stede i parken, er det viktig at andre personer bruker parken og at parken har en topografi som gir god innsyn fra alle kanter.

Rundt den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken og i de områdene hvor det foregår salg, er det tett undervegetasjon. Dette hemmer innsikten og hemmer oppdagelsesrisikoen og gjør det lettere å selge, kjøpe og bruke illegale rusmidler på stedet. Det er mye søppel og sprøytespisser i områder og ved siden av at det oppholder seg i gjennomsnitt 55 rusmisbrukere i området på travle tider av dagen, er ikke stedet attraktivt å oppsøke eller passere av andre mennesker. I tillegg er de lave lampene i området ved narkotikascenen ødelagt og mangler lys. Andre arrangementer for belysningen må etableres, slik at lampene ikke så enkelt kan sparkes i stykker som nå.

Det er viktig å få andre mennesker enn rusmisbrukerne til også å oppholde seg i de øvre delene av Nygårdsparken for å fremme overvåkingen. Området må da gjøres mer

³⁴ Torstensson, M. og Wikstrøm, P-O. H. (1995:17)

³⁵ Edmunds, M., Hough, M. og Urqufa, N. (1996:15)

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

innbydende og åpent. I Vasaparken i Stockholm³⁶ ble topografien der den åpne narkotikascenen befant seg redesignet. Dette innebar:

- Trimming eventuelt fjerning av hekker og undervegetasjon og nedre grener på trær
- Etablering av hundetoalett
- Fullstendig utbedring av området for å fremme innsyn

I tillegg er det viktig å legge arrangementer til Nygårdsparken for å trekke mange mennesker til parken og gjøre det som er mulig for å få folk til å bruke hele parken mer.

Dårlig vedlikehold og stell

Punktet overlapper en del med overvåkningspunktet. Deler av Nygårdsparken mangler vedlikehold og vanlig hagestell som beskjæring og trimming av undervegetasjonen og nedre deler av trærne. Enkelte busker danner huler som hindrer innsyn og som letter omsetningen av og bruken av illegale rusmidler. Parken bærer ikke direkte del av forfall, men spesielt den øvre delen av parken gir et inntrykk av at ingen bryr seg. Dette til tross for at det jevnlig ryddes og plukkes søppel av prosjekt Alf i regi av Bergen kommune og at det er rikelig med bospann på høyden vest for Buekorpsgrutten. Et slikt inntrykk kan medføre at deler av befolkningen heller ikke føler ansvar for parken og det som skjer der, og at deler av parken bare benyttes av rusmisbrukerne. Der deres praksis danner normen for hvilken atferd som er "på plass".

Tilstedeværelse av potensielle kunder og selgere

På den ene siden er det ønskelig å gjøre parken mest mulig tilgjengelig for alle, og på den andre siden er det ønskelig å gjøre den minst mulig tilgjengelig for de som skal selge og kjøpe illegale rusmidler. Dermed står man overfor et dilemma. Det må gjøres en nærmere kartlegging av antall innganger til parken, og vurderes om inngangene som lettest gir adgang til den nordre delen, bør reduseres. I tillegg bør kortidsbilverkemulighetene i forhold til nordre del av parken kartlegges og begrenses.

Tilstedeværelse av hjelpemidler for å kjøpe og selge narkotika

Hjelpemidler er enhver fasilitet som letter salg, kjøp og bruk av narkotika. Topografien og hvordan denne fremmer narkotikaomsetningen og bruken er nevnt foran. Parkeringsplasser, mange inn- og utganger fra parken likeså. Det vil kunne oppstå konflikter i hensynet til å dele ut sprøyter som letter bruken av illegale rusmidler, og hensynet til å redusere faren for smitte. Det advares mot å konsentrere støttende tiltak på den åpne narkotikascenen for å unngå å gjøre scenen ytterligere attraktiv for rusmisbrukerne.

Håndhevelse av loven

Narkotikabekjempelse ved bruk av lovverket følger to atskilte strategier. Den ene strategien søker å redusere tilgjengeligheten av illegale rusmidler ved å målrette innsatsen mot aktørene i salgsapparatet. Salg gjennom åpne narkotikascener representerer det laveste nivået av distribusjonsnettverket, og selgerne finansierer ofte sitt eget misbruk gjennom salget. Den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken består av mange selgere på laveste nivået, og de ulike selgerne erstattes hurtig etter politiinnsatser. Den andre strategien søker å redusere etterspørselen etter illegale rusmidler ved å målrette innsatsen mot brukerne.

En strategi som benyttes for å løse opp åpne narkotikamarkeder inneholder sterkt intensiverte elementer av begge strategiene. Innsatsene har til hensikt å forstyrre markedet ved å øke risikoen for å bli arrestert og gjøre det mest mulig ukomfortabelt for selgere og brukere å utveksle narkotika og penger. Intensiverte politiinnsatser kan være alt fra massiv synlig politi, skjult observasjon for å målrette pågrepser av selgere og kjøpere, infiltrering og bevisprovokasjon samt åpen uniformert observasjon.³⁷ Ofte skjer innsatsen i faser, der den

³⁶ Knutsson, J. (udatert:2)

³⁷ Harocopos, A. og Hough, M. (2005)

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

første fasen handler om å løse opp den åpne narkotikascenen med massiv innsats og bruk av bortvisningsbestemmelsen i politilovens § 7.³⁸ Den neste fasen blir å opprettholde oppløsningen ved å ha et mindre antall synlige og inngripende politimannskapene på stedet under de utsatte tidspunktene.

Selv om forsterkede politiinnsatser mot åpne narkotikamiljøer kan redusere de synlige aspektene ved omsetning av illegale rusmidler, er det etter hvert en økende erkjennelse av at lovhåndhevelse alene har en begrenset effekt. Forsterket politiinnsats krever langvarig ressursinnsats og blir dessuten kostbart. Åpne narkotikamiljøer tilpasser seg og innsatsen gir bare en kortvarig forbedring av situasjonen. Negative resultater er også registrert som frykt for å bære nytt eller brukt injeksjonsutstyr, krav til hurtigere og mer risikofylt injisering. Flyttingseffekt av injisering som førte til risiko for overdosedødsfall, frikopling av sprøytemisbrukere og tjenestetilbydere, og økte muligheter for å kjøpe illegale rusmidler i områder der dette tidligere ikke var mulig samt bedre kår for selgere som fikk fjernet konkurrenter.³⁹

Forsterket politiinnsats må derfor ikke ses isolert, men som et nødvendig virkemiddel i samspill med øvrige bredt sammensatte tiltak. Spesielt siden intensivert politiinnsats også kan føre til økt etterspørsel etter behandlingsplasser.

Skadereduksjon

Skadereduksjon utgjør en pragmatisk tilnærming som har som overordnet målsetning å redusere skade på lokalsamfunnet og individer. Tilnærmingen er kontroversiell fordi den faller mellom behandlingsstrategien og forbundsstrategien. Behandlingsstrategien vil ikke alltid være oppnåelig for den tyngste gruppene misbrukere. Isteden for å hjelpe, kan forsøk på behandling bryte ned mennesker. Dette fordi de ikke når målsettingen om rusfrihet og stadig faller ut av programmer. En slik type hjelp bare understøtter vedkommendes opplevelse av mislykkethet, og kan medføre ytterligere destruktiv atferd.

Skadereduksjonsstrategier er i det vesentligste rettet mot misbrukerne med de største helse- og sosiale problemene. Ofte vil de eldste misbrukerne være den største målgruppen siden disse er mest marginalisert i samfunnet. Ulike oppsøkende lavterskeltilbud kan styrke relasjonen mellom disse individene og behandlingsapparatet over tid. Dermed er det mulig å hjelpe disse menneskene i det øyeblikket de er klare og i stand til å motta hjelp.

Målet må først og fremst være å holde dem i live, hindre overføring av sykdommer, oppmuntre til sikker bruk av illegale stoffer som reduserer ordensforstyrrelser og bruk av illegale rusmidler på gaten. Programmer som reduserer risiken for sykdom, død og overføring av smittsomme sykdommer beskytter hele lokalsamfunnet i tillegg til den individuelle bruker.

Lavterskeltilbud er en term som brukes på hjelpetilbud, der avrusning ikke er en forutsetning for deltagelse. Slike tilbud har vært en forutsetning for å lykkes i flere europeiske byer som er nevnt i denne rapporten. I kombinasjon med et bredt anlagt tjenestetilbud, opererer lavterskelprogrammene ut fra ulike fasiliteter og gir et sted for mennesker å komme seg bort fra gata, bort fra den åpne narkotikascenen og sammen med andre delta i andre positive aktiviteter.

Tilbudene kan omfatte arbeidstrening, kontaktkafeer, dagsenter, kunst og poesiworkshops. Programmene skaper den nødvendige linken mot andre behandlingsprogram, sosiale tjenester, arbeidsprogram og bolig. Basistjenester som mat, dusj og klesvask tilbys også.

³⁸ Oslopolitiet brukte bestemmelsen i "Plata-Aksjonen" i 2004, noe som ble oppfattet som kontroversielt i deler av det juridiske miljøet i Norge i Olsen, H. og Skretting, A. (2006:67-68).

³⁹ Aitken, C. et.al. i International Journal of Drug Policy, volum 13 (2002:194)

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

Avhengige bruker mye tid på å skaffe illegale rusmidler, bruke illegale rusmidler og skaffe penger til mer rusmidler. Når bruken reduseres frigjøres det masse tid. Dette er ofte det vanskeligste aspektet for å holde seg unna den åpne narkotikascenen. Lavterskeltilbudene er ment å erstatte den åpne narkotikascenen som et sosialt treffpunkt, og gi aktiviteter som er mer meningsfulle enn jakten etter illegale rusmidler. Strukturen disse programmene tilbyr de som deltar, er kritiske for individer som skal reintegreres i samfunnet⁴⁰.

Sprøyterom for injeksjonsbrukere er et annet pragmatisk skadereduserende tiltak. Formålet med sprøyterom er å gi injeksjonsbrukere verdighet under injeksjonen, skal redusere overdoser, redusere den synlige injeksjonen på gata, tilby kontaktpunkter mellom brukere og hjelpeapparatet, tilby rent utstyr og reduserer smitterisiko.

I Oslo er spøyteromsordningen evaluert to ganger. Evalueringene slår fast at det er vanskelig å evaluere sprøyterommet ut fra et kost-nytteperspektiv, og peker på en studie fra Canada som kommer til samme resultat. Likevel er det pekt på at kun en brøkdel av injeksjonen i Oslo skjer på sprøyterommet⁴¹. Dermed påvirkes den synlige injiseringen på gaten, antall overdosedødsfall og smittefaren lite av sprøyterommets eksistens. Mulighetene for å etablere kontakt mellom bruker og behandlingsapparatet er små pga begrensede ressurser og at de ansatte er opptatt med å følge opp de enkeltstående injiseringene, og søker å gi veiledning om hygiene og sikker injiseringspraksis. Åpningstidene er ikke tilpasset brukernes behov, og ofte må brukerne vente pga stor pågang. Direktøren i Rusmiddeletaten i Oslo ønsket å legge ned ordningen av økonomiske årsaker.⁴²

Behandling og oppfølging

Behandling av rusmiddelbrukere har som formål å avvenne brukerne fra illegale rusmidler. Dette er et stort tema som får en begrenset behandling i denne rapporten, og her fokuseres det på erfaringer knyttet til behandling og oppfølging som kan relateres til den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken.

Mens skadereduksjon er såkalte lavterskeltilbud, er behandling og oppfølging høyterskeltilbud. Tross et ønske om helhet og koordinering, framstår rusfeltet som fragmentert. Under et behandlings- og oppfølgingsløp skifter det administrative og økonomiske ansvaret mellom kommune > regionalt helseforetak > kommune.⁴³ Etappeskiftene preges av byråkrati og ventetid, tidvis også med svak oppfølging. Behandlingstilbudet forutsetter et lineært løp uten tilbakefall og enkelte observatører mener det ikke er tilrettelagt for de sirkulære løpene en avvenningssituasjon ofte følger.

De vellykkede tilfellene fra europeiske byer har tatt høyde for mindre krav til rusmiddelbrukeren der timeavtaler og byråkrati som involverer brukeren direkte er redusert til et minimum. Videre er det lagt vekt på behandling uten ventetid og et tverrfaglig mottakssenter. Stoltenbergutvalget foreslår opprettelsen av egne mottaks- og oppfølgningssentre (MO-sentre) for å unngå brudd under etappeskiftene og sørge for faglig god behandling.⁴⁴ I sin høring til Stoltenbergutvalgets rapport foreslår Bergen kommune at Mottaks- og oppfølgningssentrene legges til kommunen, siden et flertall av brukerne vil ha behov for langvarig kommunal oppfølging for å fremskaffe bolig, mestre bosituasjonen, sikre økonomisk livsopphold, arbeide med å fremskaffe tilpassede kvalifiseringstilbud og meningsfulle sosiale aktiviteter med mer.⁴⁵ Rusmisbrukere er først og fremst svært ensomme mennesker, ikke minst på grunn av rusmisbruket og ekskluderingen misbruket fører til fra det som må ha vært av tidligere sosialt nettverk. Stoltenbergutvalget har ikke konkretisert

⁴⁰ MacPearson, D. (2001:61-62)

⁴¹ Skretting, A. og Olsen, H. (2009:60)

⁴² Skretting, A. og Olsen, H. (2009:61)

⁴³ Stoltenberg, T. (2010:25)

⁴⁴ Stoltenberg, T. (2010:25-28)

⁴⁵ Bergen kommune, Byrådet (2010:5-6)

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

hvordan MO-sentrene skal ha tilgjengelig et tilstrekkelig antall behandlingsplasser i Helseregionene, og det er mange uavklarte forhold som reises i tilknytning til MO-sentrene.

I Bergen finnes en ordning med narkotikabehandling med domstolsprogram, og "Tidlig Ute prosjektet" for personer med rusmiddelproblemer under 25 år. De eldste misbrukerne vil ofte falle utenfor disse "snarveiene" inn i behandlingsapparatet. Det er de eldste misbrukerne som danner kjernen i den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken, og er de som oppholder seg der lengst og hyppigst.

Prosesskompetanse

Tverrfaglige og tverretatlige samarbeidsformer – såkalte "joint ventures" – betyr ofte at organisasjoner slår sammen sine ressurser for at partene skal kunne utføre oppgaver som er umulige for hver enkelt av dem alene. Ofte skilles slike samarbeidsprosjekter ut i selvstendige organisasjoner⁴⁶. Det vil ikke være mulig å skille ut ressurser fra de ulike etatene i en selvstendig organisasjon for å løse opp den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken. For det første er det ikke mulig å løse opp scenen i løpet av en tidsbestemt prosjektperiode. For det andre krever arbeidet ressurser som kontinuerlig må hentes fra "linjen" i de ulike etatene.

Det daglige arbeidet må utføres i og av linjen slik at ressursene kan benyttes mest mulig effektivt. Likevel vil det være et behov for å forankre ressursbruken i de enkelte etatenes topppledelse. Ressursbruken må koordineres slik at alle de tverrfaglige og tverretatlige tiltakene for å løse opp narkotikascenen, får tilstrekkelig prioritet. Forskjellen mellom Oslo og de øvrige europeiske byene som har hatt framgang, er at det er opprettet en egen permanent koordineringsenhet i de europeiske byene⁴⁷. Enheten har utført aktiv og myndig styring og har hatt beslutningskompetanse. Lederen av enheten har vært høyt politisk forankret, og det har vært en tverrpolitisk enighet om strategiene og balansen mellom forbud-, skadereduksjon- og behandlingslinjen i byene. Ikke minst er politiet gitt vesentlige tilleggsbevilgninger samtidig som de andre etatene er vesentlig styrket.

Slutninger

Den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken har ekspandert og utgjør en risiko på flere områder. Fra politiets side er åpne narkotikascener uønsket fordi de kopler selgere uten adgang til de lukkede narkotikascenen mot en mengde motiverte kjøpere innenfor et allment kjent geografisk område. Tilgang til narkotikascener er en forutsetning for å omsette narkotika lokalt. Åpne scener er derfor viktige for nye aktører; både selgere og kjøpere og for de som må ha faste leveranser eller leveranser hurtig. Miljøene utgjør ikke en førstegangs rekrutteringsarena, men kan virke som en katalysator på at unge med rusmiddelkarriere utvikler et mer alvorlig misbruk. Scenene styrker mulighetene for destruktiv atferd. De fører til ordensforstyrrelse, og økt kriminalitet i omgivelsene rundt det geografiske området. En liten del av beboerne innen et geografisk område må tåle en uforholdsmessig stor belastning i forhold til befolkningen ellers. Derfor er det åpenbart at politiet må gjøre noe for å frikople den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken.

Det finnes likevel ingen enkle og hurtige løsninger for denne frikoplingen. Men erfaringer fra andre europeiske byer viser at det er mulig å redusere problemet betydelig, men dette krever tverrfaglig og tverretatlig forpliktende samarbeid⁴⁸. Samarbeidet må være tett, og det må være sømløse overganger for misbrukerne gjennom et individuelt tilpasset avdekkings, motivasjons, skadereduksjons- eventuelt behandlings- og sosialt oppfølgingsopplegg. Likevel må det ikke være slik at det ikke på noen tidspunkt stilles krav til rusmisbrukeren, men kravene må være realistiske.

⁴⁶ Jacobsen, D.I. og Thorsvik, J. (2007:209, 3 utg.)

⁴⁷ Flere av de europeiske byene har hatt et tilsvarende kommunalt bypoliti som har vært underlagt kommunen

⁴⁸ Waal, H. et.al. (2011)

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

Politiet rår over to ulike veier inn til behandlingslinjen gjennom "Tidlig Ute prosjektet" og "ND", og det pågår allerede et tverrfaglig og tverretatlig samarbeid som er beskrevet i rapport av 29. mai 2009. Et prosjekt som i beskjeden grad har ført til endringer i den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken. Likevel gir prosjektet rom for å intensivere politiinnsatsen for å få flere personer inn mot behandling og rehabilitering. Dette krever at politiet arbeider mer aktivt for å få de pågrepne under 25 år inn i "Tidlig Ute prosjektet" og de øvrige domfelte inn i ND-programmet. Skal man oppnå å løse opp den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken og andre steder er likevel ikke disse tiltakene alene tilstrekkelig.

Anbefalinger

Åpne narkotikascener avspeiler og er den synlige manifestasjonen av narkotikapolitikken som føres i ulike land. Forbudslinjen alene har ikke gitt ønskede resultater verken i å redusere misbruk av illegale rusmidler, eller løse opp åpne narkotikascener. Heller ikke i et land som USA som har brukt store ressurser i "krigen" mot narkotika siden 1954, har man lyktes å eliminere åpne narkotikascener, eller illegal rusmiddelbruk ved hjelp av politimakt alene.

I rapporten er det søkt å svare på følgende problemstilling:

Hvordan skal politiet forholde seg til den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken og hvordan kan aktørene varig frikoples fra scenen uten skadelige bieffekter som geografisk flytting av scenen, økt stigmatisering og økte helseproblemer for en allerede utsatt gruppe?

Herunder eventuelt hvordan kan politiet intensivere kontrollen mot den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken uten nødvendigvis at den frikoples fullstendig?

Hovedproblemstillingen krever bredt anlagte virkemidler. Bruk av illegale rusmidler må først og fremst ses på som et helse- og sosialt problem. Likevel må det også klart tas et standpunkt til at ingen, heller ikke rusmisbrukere, har lov å oppføre seg til plage og sjenanse for andre.

Det åpne narkotikamiljøet i Nygårdsparken må møtes med et bredt sammensatt batteri av tiltak knyttet til de fire stolpene *forebygging, håndhevelse av loven, skadeforebygging og behandling med sosial oppfølging* samt *prosesskompetanse i form av en koordinerende enhet*.

Delproblemstillingen kan på kort sikt løses ved de tiltakene som beskrives i rapport 29. mai 2009, selv om dette prosjektet ikke har ført til nevneverdige reduksjoner i den åpne narkotikascenen. Årsaken er at tiltakene på langt nær er tilstrekkelige og dessuten må gjennomføres kontinuerlig og krever ressurser som politiet ikke har kunnet prioritere å sette inn. Politi har likevel gjennom prosjektet muligheter for å satse mer på å fange opp misbrukere gjennom aktiv bruk av ND-programmet og "Tidlig Ute". Samtidig er prosjektet rettet inn mot å kontrollere narkotikascenen tettere. I rapportens anbefalinger er de kortsiktige tiltakene framhevet med kursiv.

- **Forebygging**
 - *Øke innsynet til parken ved hjelp av redesign av topografien, herunder flate ut de mest kuperte områdene og rydde undervegetasjonen.*
 - *Øke antallet aktiviteter i hele parken for å få et bredere antall brukere og styrke den uformelle kontrollen*
 - *Stenge antallet innganger til parken*
 - *Følge opp soneparkeringen i nærområdet tettere*
- **Håndhevelse av loven**
 - *Økt skjult og åpen politiovervåkning*
 - *Økt bruk av politilovens § 7, for personer som gjentatte ganger ikke følger politiets direktiver*

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

- Økt innsats mot å redusere tilgangen til illegale rusmidler kombinert med økt innsats mot å redusere etterspørselen etter illegale rusmidler
- Økt bruk av narkotikabehandling ved ND og økt fokus på å rekruttere pågrepet ungdom til "Tidlig ute prosjektet"
- **Skadereduksjon**
 - Gratis tilbud om lavterskel helsetilbud for tunge rusmiddelmissbrukere
 - Spesifikk strategi for aktivt oppsøkende og motiverende helse og sosialtjenester for å fange opp grupper som er vanskelige å nå om nødvendig i samarbeid med politiet
 - Kutte egenandel for behandling av rusmiddelavhengighet
 - Bredt anlagte skadereduserende tiltak lagt til egne bydelssentre som også tilbyr et sted å oppholde seg, tilby attraktive sosiale treffpunkter og tilby aktiviteter og arbeidstrening
 - Økt tilpasset bruk av LAR også i skadeforebyggende øyemed for de eldste og mest utkjørte – uten ventetider
 - Utbygging av overnattingsplasser for hjemløse rusmiddelmissbrukere, med krav om adekvat oppførsel og respekt for regelverk
 - Ikke tilby tjenester som øker attraksjonen for narkotikascener og tjenester skal ikke tilbys på disse stedene. Konsentrasjoner av lavterskeltilbud og målrettede tjenester legges ikke i nærområdene til åpne narkotikascener.
 - Sosialarbeidere arbeider etter mål som inkluderer både samfunnsperspektivet så vel som en individuell tilnærming til den enkelte rusmisbruker. Åpne narkotikascener må ses på som destruktive.
- **Behandling og oppfølging**
 - *Tidlig Ute – for ungdom under 25 år*
 - *ND for andre misbrukere som pågripes og domfelles*
 - Behandlingen må inneholde både lavterskel LAR tilbud, og høyterskel LAR behandling for rehabilitering
 - Økt kapasitet på behandlingsplasser også akutt-plasser
 - Forholde seg mer aktivt til bruk av tvang § 6-2
 - Sikre bedre samhandling mellom psykisk helsearbeid og rusmisbruk
 - Mer desentralisert LAR behandling
 - Opprettelse av kommunalt Mottaks og oppfølgningssenter for å sikre sømløse overganger mellom inngang til behandling > behandling > sosial oppfølging
 - Redusert byråkrati som krever involvering av rusmiddelbrukeren i tidlig fase
 - Behandlingsopplegg som tillater enkelte tilbakefall, men som likevel stiller sterkere krav underveis
 - Lokalt og tette tilpassede psykososiale oppfølgingsopplegg og tilpasset kompetansebygging og arbeidstrening.

Det må utvikles en strategi for rusmisbrukere som er vanskelig å nå, og at tunge rusmiddelbrukere oppsøkes aktivt og motiveres for skadereduksjonstiltak eller behandling i tillegg til de politiet pågriper. Et aktivt oppsøkende og motiverende arbeid kan skje i form av forsterkede politiinnsatser, eller aktivt oppsøkende sosialarbeidere eller en kombinasjon av dette. En forutsetning er at det finnes et tilstrekkelig antall behandlings- eller skadereduserende opplegg klar straks motivasjonen er etablert og behov er kartlagt. I dag finnes dette i form av "Tidlig Ute prosjektet" og ND, men disse tiltakene har ikke redusert problemene i Nygårdsparken. Derfor anbefaler denne rapporten flere og bredere anlagte tiltak.

En oppløsning av den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken og andre steder krever likevel at det settes i verk et bredere batteri med tiltak. Politidistriktets ledelse må arbeide aktivt for å få tilrettelagt for en slik satsning i form av økte ressurser, økt tverrfaglig koordinering og sist, men ikke minst enighet fra alle parter om at alle skal kunne ferdes fritt i det offentlige rom og en tverrpolitisk forståelse av at dette krever en balanse mellom forbuds-, skadereduksjons-,

Nygårdsparken og den åpne narkotikascenen

behandlings- og den forebyggende og psykososiale oppfølgingslinjen. Bergen kommune og politiet har besluttet å nedsette en arbeidsgruppe som skal utforme en felles handlingsplan for bekjempelse av narkotikakriminalitet generelt og den åpne narkotikascenen i Nygårdsparken spesielt. Det er viktig at dette arbeidet ses i sammenheng med det tverrfaglige og tverretatlige samarbeidsutvalget som er knyttet til "Tidlig Ute" prosjektet.

Bergen, 22. februar 2011

Morten Ørn
Seksjonssjef

Referanseliste

- Aitken, C, Moore, D., Higgs, P., Kelsall, J. og Kerger, M. (2002). The impact of a police crackdown on a street drug scene: evidence from the street. The Internal Group of Drug Policy. Australia: Victoria. www.sciencedirect.com/science/journal/09553959 (Besøkt 02.02.11).
- Arbeids- og sosialdepartementet. (2006). *Regjeringens handlingsplan mot rusmiddelproblemer 2006-2008*. Oslo: Departementet.
- Bergen kommune (2010). *Høringsutalelse Stoltenbergutvalget – Rapport om narkotika*. Bergen: Kommunen.
- Cresswell, T. (1996). *In Place. Out of Place. Geography, Ideologi and Transgression*. Minnesota: University of Minnesota Press.
- Edmunds, M, Hough, M. og Urqufa, N. (1996). Tackling Local Drug Markets. *Crime Detection Series Paper 80*. London: Home Office.
- Harocopos, A. og Hough, M. (2005). Drug Dealing In Open-Air Markets. *Problem-Oriented Guides for Police. Problem-Specific Guides Series No.31*. www.cops.usdoj.gov (Besøkt 02.02.11).
- Jacobsen, D.I. og Thorsvik, J (2007 3. utg.) *Hvordan organisasjoner fungerer*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Jacobson, J. (1999). Policing Drug Hot-Spot. *Police Research Series. Paper 109*. London: Home Office.
- Knutsson, J. (udat). *Restoring Public order in a City Park*. Stockholm: National Council for Crime Prevention.
- MacPherson, D. (2001). *A Framework for action. A Four-Pillar Approach to Drug Problems in Vancouver. Prevention – Treatment – Enforcement - Harm reduction*. Vancouver:
- Olsen, H. og Skretting, A. (2006). *Ingen enkle løsninger. Evaluering av Tiltaksplan for alternativer til rusmiljøene i Oslo sentrum*. Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning.
- Olsen, H. og Skretting, A. (2009). *Nye lokaler – andre resultater? Videreført evaluering av sprøyteromsordningen i Oslo*. Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning.
- Oslo kommune (2002). *Tiltaksplan for alternativer til rusmiljøene i Oslo sentrum*. Oslo: kommunen.
- Sandberg, S. og Pedersen, W. (2005). *Rett fra pikerommet med ransel på ryggen? Om ungdom som oppholdt seg rundt Plata*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Stoltenberg, T. et.al. (2010). *Rapport om narkotika. Stoltenbergutvalget*. Oslo: Arbeids- og sosialdepartementet.
- Torstensson, M. Og Wikstrøm, P-O.H. (1995). *Brottsprevention och Problemororienterat polisarbete*. Stocholm: Forskningsenheten, Polishøgskolan.
- Waal, H., Gjersing, L. og Clausen, T. (2011). *Open Drug Scenes and overdose mortality – what to do? Report from five European Cities. SERAF rapport nr 1/2011*. Oslo: Det medisinske fakultet.

Hordaland politidistrikt
Allehelgensgate 6
Postboks 285 Sentrum
5804 BERGEN

